

nr. 2, juni 2005

UDPOSTEN

Husorgan for utenriksstjernesten

Bokhjørnet 1

Frem fra glemsele

FORFATTER: Trygve Kielland

FOREFATTER: De svenske privilegier i Norge i dag

FORLAG: Dreyers Forlag, Oslo 1974

OMTALT AV: Odd Gunnar Skagestad

VI ER SNART halvveis i det Herrens år 2005, og våre øvrigheter har allerede rukket å svi av et tresifret millionbeløp på å fortelle oss at det er gått 100 år siden unionsoppløsningen med Sverige. Samtidig har pressen nylig kunnet opplyse at de norsk-svenske forhandlingene om en revisjon av Reinbeitekonvensjonen av 1972 har brutt sammen.

To tilsynelatende innbyrdes urelaterte begivenheter, som hver for seg – og sammen – gir grunn til å hente en 31 år gammel bok frem fra glemsele. Ikke på grunn av dens litterære kvaliteter, men desto mer som en dokumentarisk kilde til innsikt i viktige – og stadig aktuelle – sider ved forholdet til vårt nærmeste naboland.

I boken gis en grundig redegjørelse for det omfattende bilaterale avtaleverket som siden 1905 på ulike områder, énsidig og vederlagsfritt eller mot symbolske motytelser, har gitt Sverige særlige rettigheter i Norge. Av de seks avtalene som omhandles, ble to inngått i Karlstad i 1905 som ledd i unionsoppgjøret, nemlig *Transittavtalen* og *Forbudet mot anlegg av festningverker*. To av avtalene var utløpere av hver sin Karlstadkonvensjon, henholdsvis *Vassdragstraktaten* av 1929 og *Reinbeitekonvensjonen* av 1972). De to resterende avtaler ble inngått uten forbindelse med unionsoppgjøret, og gjaldt *Sveriges havnerettigheter i Trondheimsfjorden* (1956) samt *Sveriges rett til malmtransport over Narvik* (1963).

Kiellands anliggende *anno dazumal* var dels å påpeke det uverdige ved å opprettholde et avtaleverk av en så ubalansert art mellom to presumptivt likeverdige statsparter, dels å belyse hvordan de enkelte avtalene på ryddig vis kunne reforhandles eller termineres. Spesielt i forbindelse med inngåelsen av Reinbeitekonvensjonen skulle forfatterens engasjement medføre en ilter respons fra deler av UD's embetsverk. I så måte kan det være av interesse for mange kolleger å lese om den pressepolemik som utspant seg sommeren 1972 mellom på den ene side forfatteren, og på den annen side departementet ved ekspedisjonssjef Jens Evensen og byråsjef Ulf Underland, ivrig sekundert av professor dr. juris Carl August Fleischer og h.r.advokat Andreas Arntzen (sistnevnte i egenskap av reinbeitekommissjonens sekretær).

Anmelderen er ikke kjent med hvorvidt alle de seks avtalene som behandles, fortsatt er i kraft idag. Det er imidlertid et poeng å merke seg, at dersom boken hadde utkommet tre år senere, ville den ha kunnet dissekere ytterligere én bilateral avtale av samme karakter – nemlig den norsk-svenske *Fiskeriavtalen*, som ble fremforhandlet av Jens Evensen i 1977 og som uten motytelser gir svenske fiskere evigvarende kvoterettigheter i norske farvann.

Dette er en bok som fortsatt – 100 år etter unionsoppløsningen og 31 år etter at boken utkom – bør innby til ettertanke. Vel å merke en ettertanke blottet for *hard feelings*, for vi unner Söta Bror alt godt. Som det en gang ble sagt: *Det er typisk norsk å være god.*

Bokanmeldelse, arbeidsoverskrift: "FREM FRA GLEMSELEN"

Trygve Kielland: De svenske privilegier i Norge i dag
(ISBN 92-09-01242-8, Dreyers Forlag, Oslo 1974).

Vi er snart halvveis i det Herrens år 2005, og våre øvrigheter har allerede rukket å svi av et tresifret millionbeløp på å fortelle oss at det er gått 100 år siden unionsoppløsningen med Sverige. Samtidig har pressen nylig kunnet opplyse at de norsk-svenske forhandlingene om en revisjon av Reinbeitekonvensjonen av 1972 har brutt sammen.

To tilsynelatende innbyrdes urelaterte begivenheter, som hver for seg - og sammen - gir grunn til å hente en 31 år gammel bok frem fra glemselen. Ikke på grunn av dens litterære kvaliteter, men desto mer som en dokumentarisk kilde til innsikt i viktige - og stadig aktuelle - sider ved forholdet til vårt nærmeste naboland.

I boken gis en grundig redegjørelse for det omfattende bilaterale avtaleverket som siden 1905 på ulike områder, énsidig og vederlagsfritt eller mot symbolske motytelser, har gitt Sverige særlige rettigheter i Norge. Av de seks avtalene som omhandles, ble to inngått i Karlstad i 1905 som ledd i unionsoppgjøret, nemlig *Transittavtalen* og *Forbudet mot anlegg av festningverker*. To av avtalene var utløpere av hver sin Karlstadkonvensjon, henholdsvis *Vassdragstraktaten* av 1929 og *Reinbeitekonvensjonen* av 1972). De to resterende avtaler ble inngått uten forbindelse med unionsoppgjøret, og gjaldt *Sveriges havnerettigheter i Trondheimsfjorden* (1956) samt *Sveriges rett til malmtransport over Narvik* (1963).

Kiellands anliggende *Anno dazumal* var dels å påpeke det uverdige ved å opprettholde et avtaleverk av en så ubalansert art mellom to presumptivt likeverdige statsparter, dels å belyse hvordan de enkelte avtalene på ryddig vis kunne reforhandles eller termineres. Spesielt i forbindelse med inngåelsen av Reinbeitekonvensjonen skulle forfatterens engasjement medføre en ilter respons fra deler av UD's embetsverk. I så måte kan det være av interesse for mange kolleger å lese om den pressepolemik som utspant seg sommeren 1972 mellom på den ene side forfatteren, og på den annen side departementet ved ekspedisjonssjef Jens Evensen og byråsjef Ulf Underland, ivrig sekundert av professor dr. juris Carl August Fleischer og hr. advokat Andreas Arntzen (sistnevnte i egenskap av reinbeitekommisjonens sekretær).

Anmelderen er ikke kjent med hvorvidt alle de seks avtalene som behandles, fortsatt er i kraft idag. Det er imidlertid et poeng å merke seg, at dersom boken hadde utkommet tre år senere, ville den ha kunnet dissekere ytterligere én bilateral avtale av samme karakter - nemlig den norsk-svenske *Fiskeriavtalen*, som ble fremforhandlet av Jens Evensen i 1977 og som uten motytelser gir svenske fiskere evigvarende kvoterettigheter i norske farvann.

Dette er en bok som fortsatt idag - 100 år etter unionsoppløsningen og 31 år etter at boken utkom - bør innby til ettertanke. Vel å merke en ettertanke blottet for *hard feelings*, for vi unner Söta Bror alt godt. Som det en gang ble sagt: *Det er typisk norsk å være god.*